

**แนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักพระพุทธศาสนา
ของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร***
**The Approach of Personality Development Based on
Buddhist Principles of the Personnel of Bank for Agriculture
and Agricultural Co-operatives**

ปาละญา นามเพ็ญ, พระมหามิตร จิตตปัญโญ¹ และวิชชัย แสนมี²
Palaya Namkhem, Phramaha Mittr Thitapanyo and Wichien Sanmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยขอนแก่น²
Mahachulalongkornrajavidya University, KhonKaen Campus, Thailand
Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: palaya.pn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิด ทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพมีความมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกันคือมุ่งเน้นพัฒนาอุปนิสัยอันเป็นพื้นฐานที่ส่งผลให้พฤติกรรมแสดงบุคลิกลักษณะภายในจิตใจออกมาให้ปรากฏ และมุ่งเน้นให้ดำเนินชีวิตโดยมีศีลและกติกาสังคมเป็นรากฐาน เพื่อส่งผลให้กายและใจแสดงบุคลิกลักษณะที่เป็นไปในทางที่เป็นคุณ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ 1) ปัญหาจากบุคลิกภาพภายนอก ได้แก่ ปัญหาด้านการแต่งกาย ปัญหาด้านการแสดงกิริยาท่าทาง ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร 2) ปัญหาจากบุคลิกภาพภายใน ได้แก่ ปัญหาจาก

---

*ได้รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2561; แก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 14 กุมภาพันธ์ 2562

การขาดความเอาใจใส่ ปัญหาจากความไม่ซื่อสัตย์ ปัญหาจากการไม่เสียสละ ปัญหาจากความไม่รู้กาลเทศะ ปัญหาจากการขาดการควบคุมอารมณ์ ซึ่งหากไม่นำมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอาจจะส่งผลเสียต่อธนาคารในวงกว้างขึ้นจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงเพื่อเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

3. แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทำได้โดย 1) พัฒนาบุคลากรที่มีปัญหาจากบุคลิกภาพภายนอกด้วยหลักกายภาวนา เพื่อฝึกฝน ตา หู จมูก ลิ้น และกายให้มีการสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างมีคุณค่าและได้ผลดี เป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์ด้วยหลักศีลภาวนาเพื่อให้บุคลากรประพฤติตนอยู่ในระเบียบขององค์กรสามารถควบคุมพฤติกรรมทางกายเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดีโดยไม่เบียดเบียนกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2) พัฒนาบุคลากรที่มีปัญหาจากบุคลิกภาพภายในด้วยหลักจิตภาวนา เพื่อฝึกฝนอบรมจิตให้เจริญองกาม เป็นจิตที่อุดมด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มีความเบิกบาน ถึงพร้อมด้วยความสุข เป็นจิตที่พร้อมต่อการทำงานทุกด้านด้วยหลักปัญญาภาวนาเพื่อฝึกฝนอบรมปัญญาให้เจริญองกาม รู้และเข้าใจโลกตามที่เป็นจริง สามารถนำปัญญามาใช้จัดการดำเนินการและแก้ปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จผลบรรลุถึงประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; บุคลิกภาพ; หลักพระพุทธศาสนา

Abstract

The aims of this research were: 1) to study concepts, theories and principles of Buddhist in relation to the personality development; 2) to study the problematic conditions related to the personality development of the personnel of Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives; 3) to present the approach of personality development of the personnel of Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives. The content analysis was then used to describe the data.

The research results revealed that:

1. The research results revealed that the concepts, theories and Buddhist doctrines related to personality development have the same emphasis on behavior development, which is the basis affecting the behaviors expressed as the personality within the mind; lifestyle based on the precepts and social regulation. This leads to positive physical and mental expressions, beneficial to oneself and others.

2. In regards to the problematic conditions related to the personality development of the personnel of Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives, it is found that some personnel did not take care of their health, did not dress the bank uniform and some were unfriendly, uncommunicative, inattentive, dishonest, impolite, not deductive, unmitigated and lacked of emotional control. It is highly necessary to improve these personalities.

3. The approach of personality development of the personnel of Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives can be done according to four aspects based on Buddhism: physical, social, emotional and intellectual aspects. These should be done systematically to change the personality of the bank personnel to be ready for best works based on their roles in the bank.

Keywords: the Approach of Development; Personality; Principle of Buddhist

1. บทนำ

แนวทางการพัฒนาประเทศไทยตามหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) หนึ่งในหลักการสำคัญของแผนคือยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบ ต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์ และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบ วินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมี

ความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบคลุม อบอุ่น ตลอดจน เป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (Office of The National Economic and Social Development Board, 2017)

การดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐบาลภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลังก็เช่นกันมีเป้าหมายการดำเนินงานที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรหรือที่เรียกว่า “เกษตรกร” ธ.ก.ส. มีวัตถุประสงค์อันเป็นแนวทางในการทำงานคือ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรไทยให้หลุดพ้นจากความยากจนและการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค่านายทุน ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนสินเชื่อเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเพื่อให้เกษตรกรลูกค้ามีฐานะและความเป็นอยู่

ที่ตื้น ซึ่งการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคลากรผู้ปฏิบัติงานอันเป็นกลไกสำคัญที่จะนำแนวทางสู่การปฏิบัติต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอันเหมาะสมต่อการงาน ด้วยว่างาน ธ.ก.ส. เป็นงานที่หนักเป็นงานที่ต้องใช้ความอดุสาหะมาก อาจารย์จำเนียร สารนาท ซึ่งเป็นผู้จัดการคนแรกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตระหนักในภารกิจสำคัญอันหนักหน่วงนี้ จึงได้ปลูกฝังอุดมการณ์และวัฒนธรรมขององค์กรให้พนักงานยึดถือปฏิบัติหน้าที่ด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละ อุทิศตนด้วยความพากเพียรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และซื่อสัตย์สุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ ข้อคิดในการปฏิบัติงานนี้ ต่อมาได้เป็นหลักปรัชญาในการปฏิบัติงานของพนักงาน ธ.ก.ส. ที่ยึดถือกันมาจนถึงปัจจุบันว่า...” งานสินเชื่อเพื่อการเกษตร เป็นงานที่กว้างขวางและซับซ้อน ต้องศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญยิ่งขึ้นขอให้ท่านละเว้นการอันควรละเว้น ไม่เบียดเบียนเกษตรกรลูกค้า จงทำงานหนัก เร่งรัดฉับไว ถูกต้อง และแม่นยำกับด้วยความซื่อสัตย์สุจริต” ดังนั้นในด้านผู้ปฏิบัติงาน ธ.ก.ส. จึงได้ดำเนินการให้พนักงานเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการทำงานมาโดยตลอด ธนาคารกำหนดนโยบายการบริหารและพัฒนาพนักงานโดยมีเป้าประสงค์ในการสรรหา พัฒนา บรรจุ แต่งตั้ง และดูแลรักษาบุคลากรให้ผูกพันกับธนาคาร มีการจัดทำและบริหารแผนเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มุ่งสู่การทำงานที่เป็นเลิศเพื่อเสริมสร้างให้พนักงานเป็นคนดี มีแผนเสริมสร้าง

พฤติกรรมบุคลากรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศและเพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรมีพฤติกรรมสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร ตอบสนองวิสัยทัศน์และพันธกิจของธนาคาร ได้จัดกิจกรรม ลด ละ เลิก อบายมุข จัดให้พนักงานปฏิญาณตนเป็นคนดี จัดให้มีวันวัฒนธรรมองค์กร มีการส่งพนักงานไปอบรมกับสถาบันภายนอก เกี่ยวกับหลักสูตรจริยธรรม และจัดสัมมนาเพื่อให้พนักงานมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมการทำงานอันเป็นรากฐานเป็นกรอบที่กำกับความคิด และพฤติกรรมของพนักงานให้เป็นแบบแผนเดียวกัน ที่จะทำให้เกิดพลังสำคัญนำพาให้ ธ.ก.ส. มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย ธ.ก.ส. ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรบุคคลอันเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร ซึ่งบุคลากรที่จะถือได้ว่ามีคุณภาพนอกจากจะต้องมีทักษะ ประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการทำงานตามภาระหน้าที่แล้ว การมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับงาน บุคลิกภาพซึ่งเน้นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลอันมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งในองค์กรและนอกองค์กร อันมีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้องค์กร

แม้ว่าธนาคารมีข้อกำหนดที่รัดกุมในการสรรหาคัดเลือกพนักงาน มีแบบแผนเป็นกรอบให้พนักงานปฏิบัติตาม มีกิจกรรมสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กร แต่ธนาคารก็ยังประสบปัญหาที่เป็นผลกระทบจากบุคลิกภาพของบุคลากรจากข้อร้องเรียนของลูกค้าและส่วนงานต่างๆ จาก

ข้อคิดเห็นของลูกค้ำที่แสดงไว้ในแบบแสดงความ
คิดเห็นที่ธนาคารเปิดช่องทางไว้ให้ลูกค้ำสามารถ
แนะนำหรือร้องเรียนงานธนาคารในส่วนที่ยัง
บกพร่อง นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีพนักงานที่มี
พฤติกรรม เบียดเบียนลูกค้ำหรือบุคคลทั่วไป
พฤติกรรมที่ขัดต่อระเบียบธนาคาร มีการแสดงออก
ที่ไม่อยู่ในทิศทางที่ธนาคารกำหนด มีบุคลิกภาพ
ที่ไม่เป็นไปตามกรอบที่สังคมยอมรับถึงขั้นที่
ธนาคารต้องออกคำสั่งลงโทษ ซึ่งบุคลิกภาพ
ดังกล่าวมานี้มีอิทธิพลสูงมากต่อประสิทธิภาพการ
ปฏิบัติงาน มีผลต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน
มีผลต่อความน่าเชื่อถือ มีผลต่อการสร้างภาพ
ลักษณ์องค์กร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา
ถึงหลักภาวนา 4 อันเป็นหลักคำสอนในทาง
พระพุทธศาสนาที่เป็นหลักปฏิบัติสำคัญในการ
พัฒนาตนพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างครอบคลุม
สมบูรณ์ครบทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนากาย พัฒนาสังคม
พัฒนาอารมณฺ์ พัฒนาปัญญา เป็นหลักคำสอน
ที่ฝึกฝนให้ผู้ปฏิบัติเป็นผู้ที่มีสติในการใช้กาย
อันประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายในทาง
สัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างมีคุณค่าได้ผลดี
เป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์ สามารถควบคุม
พฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เป็นไปในทางที่ดี
ไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นผู้มีจิต
ที่อุทิศด้วยคุณธรรม เป็นจิตที่สามารถรู้เท่าทัน
อารมณฺ์ มีอารมณฺ์มั่นคง มีเหตุมีผล วางตนได้
ถูกต้องตามกาลเทศะ อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้
โดยไม่มีข้อขัดแย้ง มีสุขภาพจิตที่ดี สดชื่น ร่าเริง

อิมเอิบใจ มีจิตใจที่อยู่ในภาวะที่ตระหนก มีความ
พร้อมในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุความสำเร็จได้
นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาปัญญาให้เป็น
ผู้ที่มีปัญญาเจริญงอกงาม รู้และเข้าใจโลกอย่าง
ถูกต้องตามความเป็นจริง มีเหตุผลบนรากฐานแห่ง
ปัญญาอันจะนำไปสู่การวินิจฉัยวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ
ได้อย่างละเอียด (Phra Brahmaganabhorn (P.A.
Payutto), 2005) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา
บุคลิกภาพตามหลักพระพุทธศาสนาของบุคลากร
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ในการนำไปฝึกฝนอบรมพัฒนาบุคลากรให้ธนาคาร
มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีบุคลากรที่มีสติปัญญา
ควบคู่กับการมีจิตใจที่มีคุณธรรม สามารถใช้กาย
และจิตในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและ
ต่อองค์กร เป็นผู้มีเหตุผล เป็นผู้มีอารมณฺ์มั่นคง
แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้องตามกาลเทศะ มีความ
ซื่อสัตย์ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน สนใจ
ใฝ่รู้ในการพัฒนางานธนาคารให้เจริญก้าวหน้า
มีความระมัดระวังรอบคอบในการทำงาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลัก
พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับบุคลิก
ภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลิก
ภาพตามหลักพระพุทธศาสนาของบุคลากรธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับภาษาไทย ทั้งในส่วนพระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม อรรถกถา และฎีกา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจาก หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแบบคุณภาพในรูปของข้อความจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ในพื้นที่ดำเนินงานสำนักงาน ธ.ก.ส. ระดับจังหวัด ในสังกัดฝ่ายกิจการสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน จำนวน 5 สำนักงาน สำนักงานละ 4 คน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 20 คน ดังนี้ 1) ผู้บริหารสาขา จาก 5 สำนักงานๆ ละ 1 คน รวมเป็น 5 คน 2) พนักงานผู้ปฏิบัติ จาก 5 สำนักงานๆ ละ 1 คน รวมเป็น 5 คน 3) ลูกค้าผู้มาใช้บริการ จาก 5 สำนักงานๆ ละ 1 คน รวมเป็น 5 คน และ 4) บุคคลภายนอก จาก 5 พื้นที่ๆ ละ 1 คน รวมเป็น 5 คน ดำเนินการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ใช้ประเด็น/แนวคำถามกว้างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้สนทนาเล่าเรื่องราว ใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างการสนทนาอย่างมีเป้าหมาย ผู้วิจัยมีโอกาสซักถามในแต่ละประเด็นได้อย่างเสรี ขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์สามารถให้ข้อมูล ขยายความคิดเห็นหรือ

ให้รายละเอียดของคำตอบที่จะแสดงถึงความรู้สึก อารมณ์ พฤติกรรมของตนเองได้อย่างกว้างขวาง

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ โดยนิมนต์หรือเชิญกลุ่มนักวิชาการ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ร่วมสนทนาเพื่ออภิปรายพูดคุย โดยมุ่งประเด็นการสนทนาไปยังเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนาไปวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักพระพุทธศาสนาของบุคลากรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป

4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วกร่างแบบสัมภาษณ์ 2) สร้างแบบสัมภาษณ์โดยตั้งประเด็นคำถามจากข้อมูลที่ได้ในขั้นที่ 1 ยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษา และโครงสร้าง 4) นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 5) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา โครงสร้าง และความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับประเด็นคำถาม 6) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และ 7) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมเรียบเรียงข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) สรุปผลการวิจัยแล้วจึงนำเสนอผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยแนวคิด ทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ พบว่าหลักภavana 4 อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักปฏิบัติสำคัญในการพัฒนาตนพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ครบทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนากาย พัฒนาสังคม พัฒนาอารมณ์ พัฒนาปัญญา ในการพัฒนาทางกายสอนให้ฝึกฝนปฏิบัติตนอย่างมีสติในการใช้กายอันประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ในทางสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างมีคุณค่าได้ผลดีเป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์ ทั้งในการประกอบการทำงานต่างๆ ในทางประกอบอาชีพให้เป็นไปในทางที่เป็นคุณเป็นกุศล ความเสียขม ละเอียดอ่อนคล่องแคล่ว ชัดเจน ใช้ร่างกาย ใช้มือ ใช้อวัยวะและระบบของร่างกายทำงานได้เรียบร้อย มีสุขภาพกายที่ดี มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์แก่ชีวิต มีความ

สัมพันธ์ที่ดีกับวัตถุสิ่งแวดล้อมนับแต่ปัจจัย 4 จนถึงความสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมโดยทั่วไป มีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ ในการพัฒนาทางสังคมสอนให้ยึดหลักในการดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้กรอบแห่งศีล 5 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากสุรายาเมา สิ่งเสพติด อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นผู้ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เป็นไปในทางที่ดี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ในการพัฒนาทางอารมณ์สอนให้ใช้การปฏิบัติสมาธิในการฝึกฝนอบรมจิตให้สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ เป็นจิตที่มีอาการรับรู้อารมณ์ทั่วไปตามปกติแต่จิตใจไม่เกี่ยวข้องผูกพันไม่มีกิเลสเกิดขึ้น จิตใจไม่เป็นทุกข์ มีอารมณ์มั่นคงมีเหตุมีผล เป็นจิตที่อุดมด้วยคุณธรรม วางตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้โดยไม่มีข้อขัดแย้ง มีสุขภาพจิตที่ดี สดชื่น ร่าเริง อิ่มเอิบใจ มีจิตใจที่อยู่ในภาวะที่ตระหนักรู้ มีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุความสำเร็จได้ การปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องจะเกิดความตั้งมั่นของจิตอันเป็นจิตที่มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ ปราโมทย์ (ความชื่นบานใจ ร่าเริงสดใส) ปีติ (ความอิ่มใจ ความปลื้มใจ) ปัสสัทธิ (ความสงบเย็นกายใจ ความผ่อนคลายรื่นสบาย) สุข (ความรื่นเริงไร้ความข้องขัด) สมาธิ (ความสงบอยู่ตัวมั่นสนิทของจิตใจ ไม่มีสิ่งรบกวนร้าวระคาย) ถึงขั้นเกิดความสำเร็จชัดเจน การปฏิบัตินี้จะส่งผลตามหลักปัจจัยสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องให้มีการพัฒนาทางปัญญาให้เจริญออกงามรับรู้และเข้าใจโลกอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงไม่ตกอยู่ในอำนาจครอบงำของอคติ มีเหตุผล

สามารถที่จะสืบค้นเหตุปัจจัย และแยกแยะ วิเคราะห์สิ่งต่างๆ ซึ่งจะเป็นตัวเอื้ออำนวยในการ ที่จะแก้ปัญหา และทำกิจการให้สำเร็จผลได้ การ พัฒนาปัญญาสามารถฝึกไปจนถึงขั้นสามารถ มีปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิตตามเป็นจริง ซึ่งจะ ส่งผลย้อนกลับมาช่วยจิตใจ ทำให้ จิตใจเป็นอิสระ ไม่หลงวิ่งไปตามอำนาจชักจูงของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏ แก่ตนซึ่งเข้ามากระทบจากโลกภายนอกเป็นปัญญา ที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระออกมาจากสิ่งต่างๆ คือ ไม่ยึดติดถือมั่นในโลก สิ่งใดเข้ามากระทบก็สามารถ รับรู้ตามความเป็นจริงและปฏิบัติต่อมันตามเหตุผล ด้วยความรู้เท่าทันต่อเหตุปัจจัย แต่ไม่มีความยึดติด ถือมั่นที่จะมาบีบบังคับตัวเองให้เกิดทุกข์ มองเห็น สัจธรรม เกิดปัญญาเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต มองเห็นต่อชีวิตถูกต้อง มีความเข้าใจถูกต้องในเรื่อง ของเหตุปัจจัยต่อการประกอบกุศลกรรมหรืออกุศล กรรม มีความเข้าใจถูกต้องต่อกฎไตรลักษณ์ เข้าใจ ด้วยสัมมาทิฐิรู้ว่า สรรพสิ่งทั้งหลายต้องอาศัย ซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปราศจาก การเบียดเบียนทั้งต่อธรรมชาติและต่อสิทธิ ประโยชน์ส่วนบุคคล

ในด้านสภาพปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ของบุคลลากรธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร จากการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาจำแนก เป็น 2 ประเภทคือ 1) ปัญหาจากบุคลิกภาพ ภายนอก ได้แก่ ปัญหาด้านการแต่งกาย ปัญหาด้าน การแสดงกิริยาท่าทาง ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร 2) ปัญหาจากบุคลิกภาพภายใน ได้แก่ ปัญหาจาก การขาดความเอาใจใส่ ปัญหาจากความไม่ซื่อสัตย์ ปัญหาจากการไม่เสียสละ ปัญหาจากความไม่รู้

กาลเทศะ ปัญหาจากการขาดการควบคุมอารมณ์ ซึ่งหากไม่นำมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอาจจะส่งผล เสียต่อธนาการในวงกว้างขึ้นจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงเพื่อเปลี่ยนแปลงให้ เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

จากการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนา บุคลิกภาพของบุคลลากรธนาการเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ทำได้โดย 1) พัฒนา บุคลากรที่มีปัญหาจากบุคลิกภาพภายนอกด้วย หลักกายภาวนา เพื่อฝึกฝน ตา หู จมูก ลิ้น และ กายให้มีการสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างมีคุณค่า และได้ผลดี เป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์ พัฒนา ด้วยหลักศีลภาวนาเพื่อให้บุคลากรประพฤติตนอยู่ ในระเบียบขององค์กรสามารถควบคุมพฤติกรรม ทางกายเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดีโดย ไม่เบียดเบียนกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2) พัฒนาบุคลากรที่มีปัญหาจากบุคลิกภาพภายใน ด้วยหลักจิตภาวนา เพื่อฝึกฝนอบรมจิตให้เจริญ งอกงาม เป็นจิตที่อุดมด้วยคุณธรรม มีความ เข้มแข็ง มีความเบิกบาน ถึงพร้อมด้วยความสุข เป็นจิตที่พร้อมต่อการงานทุกด้าน และพัฒนาด้วย หลักปัญญาภาวนาเพื่อฝึกฝนอบรมปัญญาให้เจริญ งอกงาม รู้และเข้าใจโลกตามที่เป็นจริง สามารถนำ ปัญญามาใช้จัดการดำเนินการและแก้ปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จผลบรรลุถึงประโยชน์สูงสุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

การที่พระพุทธศาสนาสอนให้พัฒนา บุคลิกภาพของบุคลากรต้องพัฒนากาย พัฒนา สังคม พัฒนามารมณ พัฒนาปัญญา ให้ครบทั้ง 4

ด้านนั้นเพราะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง เป็นระบบเดียวกันเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น บุคคล ที่ไม่มีความโกรธ ไม่มีความเครียด ย่อมมีจิตใจดีงาม อันเกื้อกูลต่อสุขภาพกายให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายดี รู้จักเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในทางที่เป็น ประโยชน์เท่ากับเป็นการเกื้อกูลความสัมพันธ์ต่อ ส่วนรวม เมื่อจะพัฒนาปัญญา ก็จะมีผลเกื้อกูลให้มี สมบัติได้เร็ว ไม่ว่าจะสู้รบ สบสน ผู้ที่มีสมบัติดีจิตใจสงบ ก็จะไม่มีความเครียด มีจิตใจดีงาม ส่งผล ต่อกันเช่นนี้เรื่อยไปตามหลักปัจจัยสัมพันธ์ การที่ พระพุทธศาสนาสอนให้มีการจัดการกระบวนการ ฝึกอบรมกายโดยเน้นไปที่การพัฒนาอินทรีย์ อันเป็นช่องทางที่กายรับรู้ข้อมูลจากภายนอก ในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ก็เพื่อ ให้กายรู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายในทาง ที่เป็นคุณ สามารถตามรู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยปัญญา ฝึกให้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย สามารถรับ รู้ข้อมูลตามความเป็นจริง ไม่ปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ นั้น ตามอำนาจของกิเลส ให้ใช้งานได้ดี เกิดประโยชน์ สูงสุด มีผลในทางส่งเสริมคุณภาพชีวิต การที่ พระพุทธศาสนามีคำสอนให้ผู้คนที่อยู่ร่วมกันใน สังคมมีการดำเนินชีวิตภายใต้กรอบของศีล 5 อัน เป็นกติกาข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานก็เพื่อให้การอยู่ ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยดี เป็นการเพียรพยายาม ระงับโทษทางกายและวาจาเพื่อไม่ให้เกิดการ เบียดเบียนกัน นอกจากนั้น การรักษาศีล ยังสามารถทำให้จิตสงบได้ง่ายในการทำสมาธิ ถึงแม้ว่าศีลในพระพุทธศาสนาจะถูกจำแนกไว้ หลายระดับ แต่ทุกระดับต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ศีล 5 อันประกอบด้วย เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจาก

การลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม เว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด เว้นจากการดื่มน้ำเมา การปฏิบัติตนตามแนวทาง แห่งศีลกำหนดขึ้นเพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตตาม แนวทางภายใต้กรอบของกฎธรรมชาติ การที่ พระพุทธศาสนาสอนให้พัฒนาอารมณ์ด้วยการฝึก อบรมจิต ก็เพราะจิตเป็นตัวรับรู้อารมณ์การพัฒนา จึงต้องฝึกอบรมที่จิตให้รู้เท่าทันอารมณ์ มีความ ตั้งมั่นของจิตอันมีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ ปราโมทย์ (ความชื่นบานใจ ร่าเริงสดใส) ปีติ (ความอิ่มใจ ความปลื้มใจ) ปัสสัทธิ (ความสงบเย็น กายใจ ความผ่อนคลายรื่นสบาย) สุข (ความรื่นใจ ไร้ความข้องขัด) สมาธิ (ความสงบอยู่ตั้งมั่นสนิท ของจิตใจ ไม่มีสิ่งรบกวนร่ำระคาย) เป็นจิตที่พร้อม แก่การงาน เป็นจิตที่อยู่ในภาวะรู้ตัว เป็นจิตที่อยู่ ในภาวะที่ตระหนักรู้ มีความพร้อมในการปฏิบัติ ภารกิจ ให้บรรลุความสำเร็จได้ การที่พระพุทธ ศาสนาสอนให้พัฒนาปัญญา ก็เพื่อให้รู้และเข้าใจ โลกตามที่เป็นจริง สามารถนำปัญญามาใช้จัดการ ดำเนินการและแก้ปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จผลบรรลุ ถึงประโยชน์สูงสุด ปัญญาในทางพุทธศาสนาเกิด ขึ้นได้โดยหลายทาง และหลายปัจจัย ไม่ว่าจะ เป็นการรับฟังคำสอน การสนทนา การซักถาม การรับฟังคำบอกเล่าจากกัลยาณมิตร ครู อาจารย์ การอ่านตำรา อันเป็นปัจจัยภายนอกที่เรียกว่า ปรโตโฆสะ ปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาใคร่ครวญ เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ปัญญาที่เกิดขึ้นทั้งสอง อย่างมักจะมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ จากปรโตโฆสะมักจะมีศรัทธาเป็นตัวนำเข้าสู่ กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาปัญญา

มีศรัทธาที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ ศรัทธาที่ใช้เหตุและผลบนรากฐานแห่งปัญญา เพื่อนำไปสู่การพินิจพิเคราะห์ด้วยโยนิโสมนสิการ (Phra Piroon Vutthidhammo (Tanao), 2002)

ผลการศึกษาพบว่า มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่มีบุคลากรมีปัญหาจากบุคลิกภาพภายนอกและบุคลิกภาพภายใน อันเป็นภาพรวมพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา) ได้แก่ ปัญหาด้านการแต่งกาย ปัญหาด้านการแสดงกิริยาท่าทาง ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร ปัญหาจากการขาดความเอาใจใส่ ปัญหาจากความไม่ซื่อสัตย์ ปัญหาจากการไม่เสียสละ ปัญหาจากความไม่รู้กาลเทศะ ปัญหาจากการขาดการควบคุมอารมณ์ ซึ่งให้เห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันการส่งผลเสียต่อองค์กรในวงกว้าง ต้องเร่งดำเนินการให้มีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

การที่ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ด้วยหลักภาวะ 4 นั้น เพื่อให้ธนาคารได้นำหลักปฏิบัติสำคัญในการพัฒนาตนพัฒนาบุคลิกภาพไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่ธนาคารพึงประสงค์ กล่าวคือ ในด้านการแต่งกายเป็นบุคลากรที่เคารพกฎระเบียบของธนาคาร มีการแต่งกายสุภาพถูกต้องเหมาะสมตามที่ธนาคารกำหนด

ในด้านการแสดงกิริยาท่าทาง เป็นบุคลากรผู้รู้จักสำรวมกาย รู้ว่าควรหรือไม่ควรแสดงออกกับใครอย่างไร มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีท่าที่เป็นมิตรกับทุกคน ในด้านการติดต่อสื่อสาร เป็นบุคลากรผู้รู้จักสำรวมวาจา รู้ว่าควรหรือไม่ควรพูดกับใครอย่างไร สามารถสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านความเอาใจใส่ เป็นบุคลากรที่เอาใจใส่ในกิจการงานของธนาคาร มีความกระตือรือร้นในการทำงานและใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ ในด้านความซื่อสัตย์ เป็นบุคลากรที่มีความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมประจำใจ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนเพื่อนร่วมงาน ไม่เบียดเบียนลูกค้า ในด้านการเสียสละ เป็นบุคลากรผู้มีจิตอาสาผู้รู้จักเสียสละ อุทิศเวลาส่วนตนเพื่อปฏิบัติภารกิจเร่งด่วนของธนาคารให้ลุล่วงไปด้วยดี ในด้านการรู้กาลเทศะ เป็นบุคลากรผู้รู้ความควรไม่ควร รู้ว่าเวลาใดควรทำอะไร รู้ว่าสถานที่ใดควรวางตัวอย่างไร ในด้านการควบคุมอารมณ์ เป็นบุคลากรผู้รู้จักควบคุมอารมณ์ เป็นผู้ที่มีจิตรู้เท่าทันอารมณ์ เมื่อมีภาวะที่เป็นไปในทางลบมากกระทบจิตใจก็สามารถควบคุมอารมณ์และจัดการให้พฤติกรรมมีการแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ตกเป็นทาสของสถานการณ์ที่มากระตุ้นนั้น แนวทางนี้เป็นการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้บุคลากรของธนาคารเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่พร้อมในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ธนาคารกำหนดอย่างได้ผลดีและเป็นบุคลากรคุณภาพอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปัญหาจากบุคลิกภาพภายนอก แก้ไขโดยธนาคารต้องมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดข้อปฏิบัติและกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน และกำหนดให้มีผู้ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติตามคำสั่งโดยเคร่งครัด

1.2 ปัญหาจากบุคลิกภาพภายใน แก้ไขโดยธนาคารต้องกำหนดให้มีโครงการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักภาวนา 4 โดยกำหนดในแผนปฏิบัติงานประจำปีให้พนักงานทุกคนต้องเข้ารับ

การอบรม 2 ไตรมาส/ครั้ง ในแต่ละปีบัญชีผู้ที่ไม่เข้ารับการอบรมหรือเข้ารับการอบรมไม่ครบตามแผนต้องมีการกำหนดบทลงโทษชัดเจน เช่น ไม่ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนาของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2.2 ศึกษาการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาของบุคลากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

References

- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Bangkok : Office of the Prime Minister.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2005). *New Concepts for the New Millennium*. 3rd Edition. Bangkok : Pimsuay Co. Ltd.
- Phra Piroon Vutthidhammo (Tanao). (2002). *Personality Development in Buddhism*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

